

REPUBLIKA HRVATSKA
PRAVOBRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA
Ev.broj: PRS 11-03/20-5
Ur. br. 06-20-01
Zagreb, 17. srpnja 2020.

revidirano 30. listopada 2020.

MEDIJSKA ANALIZA PARLAMENTARNIH IZBORA 2020.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je sukladno svojim nadležnostima i ovlastima definiranim Zakonom o ravnopravnosti spolova¹ te sukladno drugim dokumentima i propisima koji se odnose na načela ravnopravnosti spolova² pratila izbornu kampanju za izbor zastupnika/ca u Hrvatski sabor koja je službeno počela 18.6.2020. i trajala do zaključno 3.7.2020. Tijekom izborne kampanje Pravobraniteljica nije istupala s upozorenjima i preporukama temeljem obveze da kao neovisno tijelo djeluje na nepristran način.

Kao i uvijek do sada, Pravobraniteljica je prije službenog početka izborne kampanje izdala javno priopćenje (27.5.2020.) kojim je pozvala stranke i medije da tijekom izborne kampanje ne koriste seksizam i da vode računa o načinu na koji će komunicirati s javnošću i s kandidatima i kandidatkinjama drugih stranaka. Priopćenje je izdala ponovo povodom početka službene kampanje (19.6.2020.) u kojem je još jednom naglasila da su političari i političarke javne osobe koje svojim djelovanjem postavljaju standarde javnog komuniciranja te svojim ponašanjem i izražavanjem daju primjer drugima zbog čega imaju veću društvenu odgovornost kada se radi o neprihvatljivom promicanju rodnih stereotipa, seksizma ili bilo koje druge vrste diskriminirajućih poruka temeljem spola, bračnog i obiteljskog statusa i spolne orijentacije. Podsjetila je aktere na političkoj sceni na načelo ravnopravnosti spolova i obvezu uljuđenog i dostojanstvenog načina komunikacije u predizornoj kampanji bez korištenja seksizama i spolnih stereotipa, odnosno vrijeđanja protukandidata/kinja temeljem spola.

Po završetku službene izborne kampanje, Pravobraniteljica je provela analizu prikupljenih članaka i podataka o televizijskim sučeljavanjima stranačkih kandidata i kandidatkinja iz aspekta načela ravnopravnosti spolova. Ne zauzimajući strane, Pravobraniteljica u ovoj

---

¹ Narodne novine, broj. 82/08, 69/17

² Npr. Zakon o medijima (Narodne novine, broj 59/04, 84/11, 81/13), Zakon o elektroničkim medijima (Narodne novine, broj 153/09, 84/11, 94/13, 136/13); Pekinška deklaracija i platforma za akciju, UN Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena; Preporuka o prevenciji i suzbijanju seksizma Odbora ministara Vijeća Europe (Recommendation CM/Rec(2019)1); Konvencija Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja te drugim UN i EU dokumenti dostupni na <http://www.prs.hr/index.php/medunarodni-dokumenti/un-dokumenti> i <http://www.prs.hr/index.php/medunarodni-dokumenti/eu-dokumenti>

analizi ukazuje na najčešće trendove političke retorike i medijskog načina izvještavanja koje ilustrira konkretnim primjerima³. Pravobraniteljica nije uzela u razmatranje medijske sadržaje koji su se odnosili na izbornu kampanju, ali nisu bili povezani s načelima ravnopravnosti žena i muškaraca u sferi političke participacije, tematike ili izražavanja stajališta.

U fokusu brojnih sučeljavanja tema prava žena da prekinu trudnoću nastalu silovanjem

Iako su mediji u okviru svake izborne kampanje do sada kandidatima i kandidatkinjama postavljali pitanja vezana uz ljudska prava (odnos prema manjinama, stajališta prema LGBTIQ zajednici, prekidu trudnoće i prizivu na savjest), ovu izbornu kampanju obilježilo je specifično pitanje imaju li silovane žene pravo na (slobodnu i samostalnu) odluku o prekidu trudnoće. Do problematiziranja ove teme došlo je i prije službenog početka izborne kampanje kada je kandidat jedne stranke u emisiji sučeljavanja na N1 televiziji⁴ iznio svoje stajalište da život počinje začecem te da je nasilni prekid života ubojstvo. Na pitanje novinarkе što je sa silovanim ženama, odgovorio je da je život život te da on ne može „*određivati tko ima pravo živjeti, a tko nema pravo živjeti*“. Mediji su izvještavajući o njegovom stajalištu naglasak stavili na to da je kandidat za zabranu pobačaja silovanim ženama⁵ na što su reagirali/e drugi/e kandidati/kinje⁶, mediji⁷ i javnost⁸, iako on to izrijeком nije rekao, već je isto proizašlo iz njegovih argumentacija u kojima je isticao da je za život od začeca, neovisno kako je taj život nastao.

Kandidat i lider druge stranke izjavio je vezano za odluku žene da prekine trudnoću do koje je došlo kao posljedica silovanja: „*Onda se ta gospođa, ženska osoba, mora odlučiti, opet u dogovoru sa svojom obitelji, što će napraviti.*“⁹ Iako su medijski naslovi citirali njegove riječi, kandidat ih je opovrgavao smatrajući da su izvađene iz konteksta i da „*nije u redu da se na nečijoj patnji gradi predizborna kampanja*“ iako je sam to prethodno učinio. Na njegovu izjavu reagirale su brojne osobe iz javnog života (glumice, novinarkе, pjevačice, političari/ke i

³ Napominjemo da u fusnotama ne navodimo sve članke, već samo primjere članaka koji ilustriraju navode u tekstu.

⁴ N1 TV Pressing, 8/6/2020.

⁵ index.hr (9/6/2020.) <https://www.index.hr/vijesti/clanak/raspudic-za-zabranu-pobacaja-i-silovanim-zenama-imamo-svjedocanstva-djece-iz-bih/2189119.aspx>; net.hr (15/6/2020) <https://net.hr/danas/hrvatska/raspudic-bi-danas-silovanim-zenama-uskratio-abortus-evo-sto-je-govorio-prije-16-godina/>;

⁶ vecernji.hr (16/6/2020) <https://www.vecernji.hr/vijesti/moj-suprug-nije-rekao-da-silovanim-zenama-treba-zabraniti-pobacaj-1410394>; N1TV (9/6/2020) <http://hr.n1info.com/Vijesti/a516120/Glasovac-Raspudicu-Zensko-tijelo-ne-smije-biti-drzavna-imovina.html>; Novi list (18/6/2020) <https://www.novilist.hr/vijesti/hrvatska/divjak-zgrozena-izjavama-skore-i-raspudica-o-pobacaju-radi-se-o-sadisticom-ponizavanju-zena/>

⁷ faktograf.hr, (17/6/2020) <https://faktograf.hr/2020/06/17/raspudic-ponovo-govori-da-nije-rekao-ono-sto-je-rekao-ovaj-put-o-pobacaju-u-slucaju-silovanja/>; telegram.hr (10/6/2020) <https://www.telegram.hr/price/nezamisliva-okrutnost-ideje-da-se-silovanim-zenama-treba-zabraniti-pobacaj/>; slobodnadalmacija.hr (24/6/2020) <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/znaju-li-skoro-i-raspudic-sto-govore-u-ratu-u-bih-je-silovano-pedeset-tisuca-zena-a-mnoge-su-bile-prisiljene-roditi-1028316>; srednja.hr /9/6/2020./ <https://www.srednja.hr/novosti/raspudic-svojim-argumentima-pokazao-zasto-suludo-nazivati-ga-filozofom/>; jutarnji.hr, 19/6/2020.

<https://www.jutarnji.hr/izbori/vijesti/srednji-prst-nije-moj-izricaj-ali-skorina-izjava-me-revoltirala-i-razljutila-15003343>

⁸ vecernji.hr (19/6/2020.) <https://www.vecernji.hr/vijesti/mucna-ispovijest-pulezanke-ja-sam-dijete-silovanja-neka-se-politicari-prestanu-mijesati-u-intimu-1411018>; 24sata.hr, 18/6/2020. <https://www.24sata.hr/news/ja-sam-dijete-silovanja-skoro-raspudic-i-slicni-neka-sute-700549>; net.hr, 19/6/2020. <https://net.hr/danas/hrvatska/hrabre-hrvatice-opisale-svoje-traume-sa-silovateljima-ta-zena-mi-je-rekla-nista-ti-nije-necemo-zvati-policiju-sto-ce-reci-ljudi/>; 24sta.hr, 20.6.2020. <https://www.24sata.hr/news/kumica-s-dolca-konobar-i-teta-visnja-pobacaj-je-stvar-zene-700874>

⁹ vecernji.hr (17/6/2020.) <https://www.vecernji.hr/vijesti/skoro-i-jandrokovic-o-gej-parovima-i-udomljavanju-djece-dijete-treba-imati-i-majku-i-oca-1410583>; telegram.hr (17/6/2020.) <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/miroslav-skoro-posve-ozbiljan-ako-zena-zatrudni-tijekom-silovanja-mora-se-dogovoriti-s-obitelji-sto-uciniti/>

dr.)¹⁰ koristeći se vulgarizmima (verbalnim i gestikulacijama) revoltirani/e korištenjem reproduktivnih prava i sloboda žena u svrhu političkih nadmetanja.¹¹

O zabrani pobačaja očitovale su se i kandidatkinje drugih stranaka¹². Nakon što je izjavila da prekid trudnoće treba zakonski zabraniti jer „*sve ostalo je njegovanje kulture smrti*“, jedna od kandidatkinja je na konkretno pitanje može li silovana žena pobaciti, rekla: "*Ne daj bože da se to meni dogodi, ne mogu zamisliti tu situaciju niti tu traumu. Ne vidim razloga da dijete nema pravo na život. Uvijek se pozivamo na pravo žene na izbor, a što je s pravom djeteta na život? Ja bih u svakom slučaju jednako zaštitila i to dijete i tu majku. Dala joj svu moguću potporu koju joj mogu pružiti.*" Na inzistiranje novinara da se izjasni znači li to da ženi pobačaj ipak ne bi bio na raspolaganju, političarka je odgovorila potvrdno.¹³

Nepobitno je da je pitanje pobačaja u ovoj izbornoj kampanji dobilo daleko više medijskog prostora nego što je to bio slučaj u ranijim kampanjama kada su se kandidati/kinje o njemu izjašnjavali/e u okviru zadnjeg seta pitanja uglavnom s kratkim „da“ ili „ne“ odgovorima. Do velike vidljivosti ove problematike na ovim parlamentarnim izborima došlo je zbog navedenih izjava dvaju kandidata te posljedičnog medijskog inzistiranja na tome da se i drugi kandidati/kinje izjasne jesu li za pravo na pobačaj u slučajevima kada je žena silovana. Stoga, čak i kada su, na primjer, televizijska sučeljavanja bila fokusirana na teme poput obrazovanja, kulture, medija, socijalne politike i demografije, novinari/ke su postavljali pitanja i o stavovima prema pobačaju žena koje su zatrudnjele zbog silovanja.

Suočeni/e s tim pitanjem, pojedini/e kandidati/kinje nisu se željeli/e izjasniti smatrajući da se o toj temi ne bi trebalo raspravljati u okviru izborne kampanje i naglašavali/e da je to kompleksna tema o kojoj se ne može jednoznačno odrediti samo potvrdnim ili samo niječnim odgovorom. Činjenica je da se radi o kompleksnoj temi kojoj se ne smije pristupiti olako, koju se ne smije banalizirati i koju se ne bi smjelo iskorištavati u svrhu dobivanja političkih poena. Međutim, stav o reproduktivnim pravima žena koji ima stranka ili kandidat/kinja koji/a se kandidira za najviše zakonodavno tijelo u zemlji kao predstavnik/ca birača/ica, a koji će uskoro glasati u Hrvatskom saboru za donošenje (ili protiv) novog zakona kojim će se regulirati pitanje zakonskog prava na pobačaj, jednako je važan za birače/ice kao što su to, na primjer, obrazovanje, ekonomija, odnos prema manjinama, reforme zdravstvenog ili poreznog sustava, teritorijalni ustroj, financije i investicije, politika plaća ili zapošljavanje.

---

¹⁰ tportal.hr /19/6/2020.) <https://www.tportal.hr/showtime/clanak/burne-reakcije-poznatih-hrvatica-na-nedavne-izjave-miroslava-skore-i-nine-raspudica-o-pobacaju-u-slucaju-zena-koje-su-silovane-20200619>; Glas Slavonije, 19/6/2020. <https://www.glas-slavonije.hr/435213/1/Poznate-su-politicarke-Skori-odgovorile---srednjim-prstom>; vijesti.hrt.hr, 18/6/2020. <https://vijesti.hrt.hr/625620/ministrice-divjak-reagirala-na-izjave-skore-i-raspudica>; teleskop.hr, 19/6/2020. <https://teleskop.hr/50414-2>; rtl.hr, 20/6/2020. <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/3837066/markic-za-rtl-danas-bez-jasnog-odgovora-o-pravu-na-pobacaj-za-silovane-zene-ne-zelim-da-me-se-manipulira-izjasnjavanjem/>, dalmatinskiportal.hr, 21/6/2020. <https://dalmatinskiportal.hr/hrvatska/matic-krici-silovanih-zena-mi-i-danas-odzvanjaju--podrzavam-reakcije-na-skoru/68231>

¹¹ vecernji.hr, 19/6/2020. <https://www.vecernji.hr/showbiz/novinarica-rtl-a-objasnila-vulgarne-rijeci-protivnicima-pobacaja-to-je-pljuska-svakom-normalnom-covjeku-1411236>; express.24sata.hr, 2/7/2020., <https://express.24sata.hr/life/ugledne-zene-odgovaraju-raspudicu-i-skori-24392>

¹² slobodnadalmacija.hr, 19/6/2020. <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/tomasic-vjerujem-da-je-skorina-izjava-o-silovanim-zenama-izvucena-iz-konteksta-vuckovic-ja-ne-bih-pokazala-srednji-prst-1027426>

¹³ N1TV (13/6/2020) <http://hr.n1info.com/Vijesti/a517402/Bruna-Esuh-Nisam-iskljucila-ni-HDZ-ni-Skoru.html>

Žene su bile podzastupljene na većini kandidacijskih lista te kao gošće posebnih emisija posvećenih izborima, pogotovo u temama koje su se smatrale „ozbiljnima i važnima“. Istovremeno, izjave o ženskom tijelu i njegovoj reproduktivnoj funkciji te o pravima žena da same donose odluke dolazile su uglavnom od muškaraca koje su mediji, zbog njihove velike nadzastupljenosti u medijskim izbornim sadržajima, o tome i pitali. Istovremeno ih mediji nisu pitali o odgovornosti muškaraca vezano za prekide neželjenih trudnoća te trebaju li muškarci voditi računa o kontracepciji pa i zahvatima koji osiguravaju da neće doći do neželjene trudnoće. U raspravu mediji nisu uvodili i relevantna pitanja usko povezana s pravom na prekid trudnoće, kao što su dostupnost kontracepcije ili uvođenje kvalitetnog spolnog odgoja u obrazovni sustav.

O ovoj ozbiljnoj temi govorilo se na senzacionalistički, populistički i površni način u čemu su i mediji sudjelovali načinom postavljanja pitanja i inzistiranju na polarizacijama, ne uzimajući u obzir da se u svim slučajevima prekida neželjene trudnoće radi o visokom stupnju osobnih trauma žena o kojima su se davali paušalni sudovi. Pojedininim političkim akterima u kampanji tema je poslužila za skupljanje političkih bodova, a medijima za gledanost.

Zastupljenost kandidata i kandidatkinja u medijima

Nakon prigovora većeg broja organizacija civilnog društva, upućenog DIP-u, a koji su objavili i mediji,¹⁴ da se u emisijama sučeljavanja uglavnom pojavljuju muški kandidati, RTL televizija organizirala je posebno sučeljavanje četiri kandidatkinje¹⁵, osoba već poznatih javnosti iz drugih sučeljavanja, kojima su postavljena pitanja o zastupljenosti žena u politici i na kandidacijskim listama, o Istanbulskoj konvenciji, zabrani pobačaja te ambicijama nakon izbora. Što se tiče navoda iz prigovora organizacija civilnog društva da „*RTL nije dozvolio zeleno-lijevoj koaliciji da sama odabere svoju predstavnicu u debati*“¹⁶, Pravobraniteljica je napravila uvid u RTL debatu na koju se navod odnosio (25.6.2020.)¹⁷. Iako uvidom nije utvrdila da bi bilo koji gost emisije izjavio da RTL nije dozvolio da stranka sama izabere predstavnicu¹⁸, Pravobraniteljica je ipak uputila dopise medijskim kućama koje su organizirale izborna suočavanja¹⁹ da dostave odgovore na koji način su pozivali goste/gošće u emisije sučeljavanja u izbornoj kampanji, osobno i direktno ili ostavljajući strankama izbor kojeg kandidata/tkinju će poslati da prezentira njihov program.

RTL je dostavio odgovor 23. rujna 2020.²⁰ u kojem navodi „*Svaki poziv upućivali smo isključivo izbornom stožeru svake političke stranke ili opcije i u komunikaciji s njima smo dogovarali tko će i kada gostovati u pojedinoj emisiji. NOVA TV je dostavila odgovor u kojem*

¹⁴ dnevnik.hr (27/6/2020) <https://dnevnik.hr/vijesti/parlamentarni-izbori-2020/prigovor-na-podzastupljenost-zena-u-televizijskim-izbornim-suceljavanjima---610882.html>

¹⁵ Nacional (27/6/2020) <https://www.nacional.hr/kandidatkinje-raspravljale-o-zenskim-pravima-ravnopravnosti-u-politici-i-pobacaju/>

¹⁶ dnevnik.hr (27/6/2020) <https://dnevnik.hr/vijesti/parlamentarni-izbori-2020/prigovor-na-podzastupljenost-zena-u-televizijskim-izbornim-suceljavanjima---610882.html>

¹⁷ U originalnom prigovoru se greškom nalazi datum 24/6/2020.

¹⁸ Pregledom snimke sučeljavanja na RTL-u od 25/6/2020. u kojoj je gost bio Tomislav Tomašević, čelnik platforme Možemo! utvrđeno je da je rekao, citiramo: „*Pa za početak bih htio reći da mi je žao da nije Sandra Benčić ovdje, kolegica moja iz platforme Možemo! jer bi bolje odgovarala na ove teme od mene, a i malo bi bio bolji omjer muškaraca i žena u ovom studiju.*“

¹⁹ RTL-u, Nova TV, N1TV i HRT

²⁰ PRS 11-03/20-2

navodi da je „svaki kandidat odnosno kandidacijska lista imala mogućnost odlučiti hoće li se predstavljati i tko će ju (u slučaju liste) predstavljati u tu svrhu“.

HRT je dostavio odgovor 29. srpnja 2020.²¹ da „kada se radilo o nekim određenim temama, sugovornike iz stranaka tražili smo preko stranačkih ureda za odnose s javnošću“ te da su „stranke, odnosno koalicije, same odlučile kojeg će kandidata ili kandidatkinju poslati da ih predstavi“.

NOVA TV je dostavila odgovor 24. srpnja 2020.²² u kojem navodi da je „svaki kandidat odnosno kandidacijska lista imala mogućnost odlučiti hoće li se predstavljati i tko će ju (u slučaju liste) predstavljati u tu svrhu“.

Iz dostavljenih odgovora medijskih kuća proizlazi da su pozivi dostavljani strankama koje su same odlučivale tko će ih predstavljati u tematskim emisijama. Naravno, ukoliko stranke imaju drugačije informacije, odnosno ukoliko im je bilo koja medijska kuća neopravdano uvjetovala predstavnika/cu za gostovanje u emisijama posvećenima izbornoj kampanji, a pogotovo ako je eventualno vršila diskriminaciju temeljem spola, trebale su obavijestiti Državno izborno povjerenstvo i javnost.

Pravobraniteljica je napravila uvid u 29 emisija četiriju televizija (RTL-a, N1, NovaTV i HRT-a)²³, posvećenih predstavljanju kandidata i kandidatkinja s kandidacijskih lista, te utvrdila veliku nadzastupljenost muških gostiju i podzastupljenost ženskih.

Br.	TV	Emisija	Razdoblje	Broj emisija	Ukupno gostiju	M	%	Ž	%
1	N1 TV	Pressing	8.6.-30.6.	10	20	13	65%	7	35%
2	RTL	Sučeljavanje	22.6.-26.6.	5	23	20	87%	3	13%
3	RTL	Sučeljavanje	27.6.2020.	1	4			4	100%
4	HTV	Sučeljavanje	2.7.2020	1	6	5	83%	1	17%
5	HTV	Otvoreno	11.6.2020.	1	6			6	100%
6	HTV	Otvoreno	15.-16.6.	2	10	9	90%	1	
7	NOVA	Tematska sučeljavanja	3.6.-17.6.	9	36	29	81%	7	19%
Ukupno 1,2,3,4,5,6,7				29	105	76	72%	29	28%
Ukupno 1,2,4,6,7				27	95	76	80%	19	20%

Iz tablice je vidljivo da je zastupljenost muškaraca u posebnim emisijama sučeljavanja na sve četiri televizije bila u daleko većem postotku od zastupljenosti žena (65-90%). Kada bismo dali prikaz po svakoj emisiji posebno vidjelo bi se da su u većem broju emisija sudjelovali isključivo muškarci te da su žene bile uključene u vrlo ograničen broj tema koje su najčešće

²¹ PRS 11-03/20-1

²² PRS 11-03/20-3

²³ Odabrali smo emisije u kojima su se kandidati/kinje sučeljivali i uključili smo one koje su dostupne na uvid preko Interneta u svrhu definiranja medijskih trendova. Nismo uključivali formalna predstavljanja kandidata/kinja po izbornim jedinicama budući da je u njima bilo onoliko žena i muškaraca koliko je bilo na kandidacijskim listama, a analizu zastupljenosti žena i muškaraca na listama obradili smo zasebno.

imale rodno stereotipni predznak. Na primjer, u tematskim sučeljavanjima na NOVA TV, odnosno na portalu televizije dnevnik.hr, na temu Domovinskog rata, nacionalne sigurnosti, vanjske politike, pravosuđa, lokalne samouprave, gospodarstva te financija i bankarstva sudjelovali su isključivo muškarci (100%). Jednaki broj muškaraca i žena (2:2) bio je u emisiji na temu kulture i medija, obrazovanja i zdravstva, dok je u emisiji na temu poljoprivrede sudjelovala 1 žena (ministrica poljoprivrede) i 3 muškarca.

RTL televizija je u svojim emisijama sučeljavanja imala 87% zastupljenost muškaraca pa su 27.6.2020. u studio pozvali 4 kandidatkinje s kojima su razgovarali na vrlo ograničen broj tema (zastupljenost žena u politici, zabranu pobačaja i postizborne ambicije), u daleko kraćem vremenu te u okviru RTL Danas za razliku od specijalnih emisija sučeljavanja (ukupno 13:32 min u odnosu na emisije sučeljavanja koje su trajale 46-62 minute).

HTV je također jednu emisiju Otvorenog (11.6.2020.) posvetio zakonskoj kvoti od 40% zastupljenog spola na kandidacijskim listama i općenito (pod)zastupljenosti žena u politici u koju je također pozvao isključivo žene (6).

Ovakav medijski pristup u kojem se poziva žene odvojeno da razgovaraju o podzastupljenosti žena u politici ili o temama koje se stereotipno vežu za veći interes žena (*ženske teme ili područja*) ne doprinosi ravnopravnoj zastupljenosti i vidljivosti žena i muškaraca u javnom životu, a što je jedno od načela ravnopravnosti spolova, tim više što je u slučaju RTL-a to sučeljavanje imalo drugačiji status od ostalih sučeljavanja (manju minutažu, manji broj tema i manju važnost jer se odvijalo u okviru večernje RTL informativne emisije, a ne u posebnoj emisiji kao sva ostala sučeljavanja).

Odvajanje kandidatkinja iz ravnopravne debate s muškim kandidatima te ne uključivanje kandidatkinja u teme koje se tiču vanjske i unutarnje politike, financija, obrane, teritorijalnog ustroja, izbornih zakona, reformi, gospodarstva, energetike, pravosuđa i sl. ukazuje na spolom uvjetovan različit tretman i manju važnost koju mediji pridaju temama i resorima koji se percipiraju kao ženski.

Teme u fokusu tiskanih medija i portala

U razdoblju od službenog početka do službenog kraja izborne kampanje²⁴ Pravobraniteljica je preko press-clipping agencije²⁵ i osobnim uvidom u dostupne medijske sadržaje **prikupila 263 članka** tiskanih medija i portala vezanih uz izbornu kampanju. Najveći broj tih članaka **(81%) odnosio se na izjave o pobačaju u slučaju silovanja i reakcijama javnosti na te izjave**. Ostatak se odnosio na (pod)zastupljenost žena na kandidacijskim listama (8%), aktivnosti organizacija civilnog društva (11%).

Osim što su pisali o izjavama već navedene dvojice kandidata, mediji su pisali o istom stavu još jednog muškog kandidata²⁶, kandidatkinje²⁷, te organizatorice „Hoda za život“ u Rijeci,

---

²⁴ 18. lipnja 2020. - 3. srpnja 2020.

²⁵ Briefing mediji

²⁶ dnevnik.hr, 18/6/2020. <https://dnevnik.hr/vijesti/parlamentarni-izbori-2020/zlatko-hasanbegovic-o-parlamentarnim-izborima-i-izjavi-miroslava-skore-o-pobacaju---609803.html>

27.6.2020., koja je izjavila: *“Silovane žene koje žele pobačiti su za mene ubojice. Silovatelj je osoba koja je počinila kazneno djelo. Majka koja počini pobačaj je sebe stavila u poziciju ubojice. Ne treba jedan zločin završiti drugim.”*²⁸ Dan nakon te izjave, zbog oštrih reakcija medija i javnosti²⁹, ne mijenjajući svoj stav, izrazila je razumijevanje za žene koje su zatrudnjele silovanjem i odlučile se na pobačaj rekavši da ne osuđuje žene, već pobačaj.³⁰

Pojedini članci su se referirali na izjave kandidata³¹ i kandidatkinje³² na njihovim društvenim mrežama, a koji su bili na listi iste stranke, ali te izjave nisu izazvale veću pažnju i reagiranje javnosti.

Od drugih tema vezanih uz ravnopravnost spolova o kojima se u vrijeme izborne kampanje više izvještavalo u medijima bio je poziv stranke gradonačelnika Grada Zagreba da se poštuje Zakon o ravnopravnosti spolova prilikom sastavljanja kandidacijskih lista³³ te poziv Platforme za reproduktivna prava koja je, temeljem načina na koji se izborna kampanja fokusirala na reproduktivna prava žena, javno zatražila besplatan pobačaj i kontracepciju u javno-zdravstvenim ustanovama te ukidanje priziva savjesti.³⁴

Iako se u ovoj kampanji malo govorilo o **pravima spolnih i rodnih manjina**, manji broj članaka izvijestio je o stavu jednog kandidata da bi ukinuo postojeći Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola³⁵ i odgovorima drugog kandidata³⁶ o pobačaju (koji smatra gorim od svih ratova, razbojstava, pljački i ostalih zala)³⁷ te što bi učinio da sazna da mu je sin homoseksualac³⁸.

---

²⁷ net.hr, 13/6/2020., <https://net.hr/danas/hrvatska/bruna-esih-zeli-zabraniti-abortus-i-silovanim-zenama-usput-transparent-o-silovanju-srpske-zene-i-djece-nije-osudila/>

²⁸ novilist.hr, 27/6/2020. <https://www.novilist.hr/rijeka-regija/rijeka/u-rijeci-traje-hod-za-zivot-organizatorica-porucila-silovane-zene-koje-pobace-su-ubojice/>

²⁹ ezadar.hr, 27/6/2020., <https://ezadar.net.hr/dogadaji/3841036/ostre-osude-izjave-organizatorice-rijeckog-hoda-za-zivot/>; novilist, 27/6/2020., <https://www.novilist.hr/vijesti/hrvatska/ostre-osude-izjave-organizatorice-rijeckog-hoda-za-zivot/>; N1TV, 27/6/2020., <http://hr.n1info.com/Vijesti/a521558/Peovic-To-nije-hod-za-zivot-niti-za-ljubav-niti-za-obitelj.html>; slobodnadalmacija.hr, 27.6.2020., <https://slobodnadalmacija.hr/vijesti/hrvatska/izjava-organizatorice-hoda-za-zivot-izazvala-zgrazanje-sa-svih-strana-stizu-reakcije-zrtve-silovanja-treba-zastiti-i-od-poklonika-hoda-1029009>; 24sata.hr, 28/6/2020., <https://www.24sata.hr/news/otkud-im-pravo-tko-su-oni-da-osuduju-nas-silovane-zene-702511>

³⁰ Nacional, 28/6/2020., <https://www.nacional.hr/ispricala-se-organizatorica-hoda-za-zivot-u-rijeci/>; index.hr, 29/6/2020. <https://www.index.hr/vijesti/clanak/organizatorica-rijeckog-hoda-za-zivot-ja-sam-zrtva-pokusaja-silovanja-nekoliko-puta/2193876.aspx>

³¹ index.hr, 19/6/2020., <https://net.hr/danas/hrvatska/bruna-esih-zeli-zabraniti-abortus-i-silovanim-zenama-usput-transparent-o-silovanju-srpske-zene-i-djece-nije-osudila/>;

³² 24sata.hr, 24/6/2020. <https://www.24sata.hr/news/otkad-su-nam-muskarci-dali-pravo-glasa-svijet-je-naopako-701788>

³³ Nacional, 2/7/2020. <https://www.nacional.hr/stranka-rada-i-solidarnosti-pozvala-na-postivanje-odredbe-zakona-o-ravnopravnosti-spolova/>; net.hr, 2/7/2020. <https://net.hr/danas/hrvatska/bandic-o-zenama-u-saboru-neki-govore-o-ravnopravnosti-spolova-na-izborima-a-stvarno-su-protiv-ravnopravnosti/>

³⁴ <https://www.novilist.hr/vijesti/hrvatska/platforma-za-reproduktivnu-pravdu-zahitjeva-ukidanje-priziva-savjesti/>

³⁵ 24sata.hr, 22/6/2020. <https://www.24sata.hr/news/hasanbegovic-brak-je-zajednica-muskarca-i-zene-ja-bih-ukinuo-zivotno-partnerstvo-701308>

³⁶ slobodnadalmacija.hr, 26/6/2020. <https://slobodnadalmacija.hr/mozaik/showbiz/mostov-izborni-kandidat-ante-cash-otkriva-stavove-o-osjetljivim-temama-da-mi-je-sin-gay-rekao-bih-mu-da-taj-kriz-mora-nositi-apstinirajući-1028744>

³⁷ *„Da je majka u stanju ubiti svoje dijete, to je gore od svih ratova, gore od svake bolesti, svih pljački i razbojstava, svih laži i svih perverzija. Ja sam za apsolutnu zabranu pobačaja, kao jedne odgojne metode narodu, jer zakoni nisu samo da kažnjavaju ili sprječavaju, nego i da odgajaju.“*

³⁸ *„Rekao bih mu da je normalno dobiti svoj križ, jer je čovječanstvo ranjeno, i svi imamo svoj, netko ovakav, netko onakav. Rekao bih mu da križ mora nositi apstinirajući, a da će snagu za to dobiti moleći se Bogu. Upozorio bih ga na društvo, koje nije u stanju gledati na vječni život, nego samo ovaj jadni i kratki koji su dobili potrošiti na što više objesti i uživanja. Upozorio bih ga da će ga takvi maltretirati jer svet čovjek, čak i kada nikoga ne dira, žulja savjest onih drugih samim svojim postojanjem.“*

Mediji su izvještavali i o aktivnostima organizacija civilnog društva koje se zalažu za prava spolnih i rodnih manjina: članovi i članice LGBT zajednice podigli su u Splitu zastavu duginih boja na jarbol na Matejušci čime su obilježili 10 godina od prvog splitskog "Pridea"³⁹, članovi i članice nove inicijative Ponosni Zagreb predstavili su zahtjeve kandidatima i kandidatkinjama podijeljene u sedam kategorija: privatni i obiteljski život, zdravlje, rad i zaposlenje, obrazovanje, suzbijanje nasilja i diskriminacije, stanovanje i kultura⁴⁰, a Zagreb Pride je upozorio da usluga e-prijava vjenčanja kojom je omogućena prijava sklapanja braka bez odlaska u matični ured, u sustavu e-gradani nije dostupna osobama koje žele sklopiti životno partnerstvo osoba istoga spola čime je, smatraju, pripadnicima/ama spolnih manjina uskraćena javna usluga na koju po Ustavu i zakonima imaju i moraju imati pravo pod istim uvjetima i na isti način kao i bračni partneri⁴¹.

Nakon što je napadnut od strane bivšeg partnera, jedan od kandidata⁴² javno se deklarirao kao osoba istospolne seksualne orijentacije te izjavio za medije: *“O LGBTIQ osobama dosta se pričalo u javnom prostoru, ali ne u ovom, političkom aspektu. Bitno je za hrvatsko društvo i javnost osvijestiti da LGBTIQ osobe nisu nešto apstraktno i ‘tamo daleko’ nego su to vaši suradnici, susjedi, a i zastupaju vas u politici”*.

Vezano za prava spolnih i rodnih manjina izvještavalo se i o stavovima pojedinih kandidata i kandidatkinja o pravu na udomljavanje djece od strane istospolnih osoba⁴³. Reagirana koja su mediji objavili⁴⁴, a u kojima je došlo do polarizacije stavova na „za“ i „protiv“ izazvala je izjava ministra zdravstva koji je odgovarajući na pitanje je li djetetu bez roditeljske skrbi bolje u domu za djecu ili sa istospolnim partnerima odgovorio da bi djetetu bilo bolje u domu.⁴⁵

Preporuka medijima

U praćenju budućih izbornih kampanji voditi računa o:

(1) ravnopravnoj zastupljenosti kandidata i kandidatkinja u svim emisijama na sve teme, a ne izdvajati žene u posebne emisije o temama koje se percipiraju kao „ženske“; jednako ih uključivati u sve teme, pogotovo teme o energetici, gospodarstvu, obrani, vanjskoj i unutarnjoj politici, pravosuđu, javnoj upravi, financijama i sl.

³⁹ slobodnadalmacija.hr, 23/6/2020. <https://slobodnadalmacija.hr/split/clanovi-splitske-lgbt-zajednice-podigli-zastavu-duginih-boja-na-matejusci-poslali-poruku-politicarima-mrznja-je-izbor-rodni-identitet-nije-1028100>

⁴⁰ crol.hr, 22/6/2020. <https://www.crol.hr/index.php/politika-aktivizam/10025-procitajte-listu-predizbornih-zahtjeva-inicijative-ponosni-zagreb?rCH=2>; 24sata.hr, 3/7/2020. <https://www.24sata.hr/news/dan-prije-izborne-sutnje-ovo-od-politicara-trazi-lgbt-zajednica-703635>

⁴¹ rtl.hr, 3/7/2020. <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/3844512/e-gradjani-su-postali-novi-alat-vlade-hdz-a-za-diskriminaciju-gradjanki-i-gradjana/>

⁴² Nacional, 1/7/2020. <https://www.nacional.hr/hajdukovic-politicke-stranke-moraju-se-posvetiti-pitanju-lgbt-osoba/>

⁴³ Nacional, 8/6/2020. <https://www.nacional.hr/suceljavanje-rapudic-i-glasovac-u-burnoj-raspravi-oko-posvajanja-kod-istospolnih-parova/>

⁴⁴ net.hr, 15/6/2020., <https://net.hr/danas/hrvatska/ivana-kekin-o-homofobnoj-izjavi-ministra-vilija-berosa-ili-je-bescutan-ili-ne-razumije-sto-djeci-treba/>; rtl.hr, 19/6/2020. <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/3836220/sabina-je-zivot-provela-u-domu-zasto-beros-ne-postane-udomitelj-ili-ode-vidjeti-kroz-sto-ta-djeca-prolaze/>; Nacional, 15/6/2020. <https://www.nacional.hr/plenkovic-o-izjavi-berosa-o-udomljavanju-nije-to-najspretnije-rekao/>; rtl.hr, 20/6/2020. <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/zanimljivosti/3835714/nezbrinutoj-je-djeci-bolje-u-domu-nego-u-gej-obitelji-ovi-su-ljudi-dokazi-da-to-nije-istina/>; otvoreno.hr, 17/6/2020. <https://otvoreno.hr/izbori-2020/skoro-i-jandrokovic-zustro-su-raspravljali-ali-slozili-su-se-u-dvije-stvari-oko-abortusa-i-udomljavanje-djece-u-istospolnim-obiteljima/296054>

⁴⁵ jutarnji.hr, 14/6/2020. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/beros-priznao-zao-mi-je-sto-sam-rekao-da-je-virus-kriv-za-smrt-sticenika-u-splitskom-domu-15002436>

(2) temu reproduktivnih prava obraditi šire od deklariranja kandidata/kinja za ili protiv pobačaja (uključiti pitanje dostupnosti kontracepcije, medicinski pomognute oplodnje, priziva savjesti, razloga i sl.)

(3) uključiti i teme o kojima se gotovo nikada ili rijetko govori u izbornim kampanjama a koje se temelje na svakodnevnim problemima birača/ica: teme koje se tiču spolnog uznemiravanja na radnom mjestu (koje je u velikoj mjeri dio područja rada), prostitucije i trgovanja ženama u svrhu seksualnog iskorištavanja, rodno uvjetovanog nasilja u svim njegovim aspektima, a ne isključivo obiteljskog nasilja (uključujući pitanje skloništa za žene i djecu žrtve nasilja, zapošljavanje žena žrtava nasilja, seksualno nasilje u braku i među mladima, nasilje bivših partnera), pitanja višestruke diskriminacije žena u ruralnim područjima, žena s invaliditetom, pripadnica nacionalnih manjina, Romkinja, migrantica, spolnih stereotipa u obrazovnim materijalima i sl.